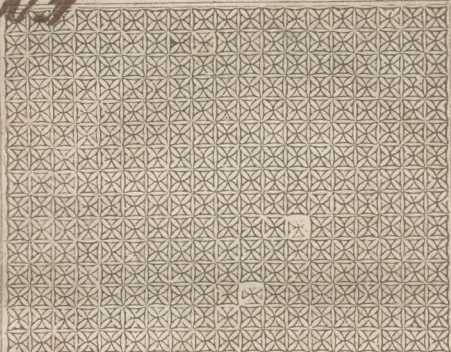


123



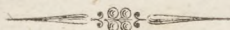
Liĥhawete munnad.



742.

103/

Lihhawete munnad.



Ülespannud

saaksa, telest maa, teelde

M. Umbliä.



Tartus.

Trüftitud H. Laasmanni kullo ja warraga.



Der Druck dieser Schrift ist unter der Bedingung gestattet, daß nach Vollendung desselben die vorschriftmäßige Anzahl von Exemplaren an die Dorpatsche abgetheilte Censur eingesandt werde.

Dorpat, am 4. Juni 1851.

Abgetheilter Censor, J. de la Croix.

Esimenne peatük.

Oh ädda, siin polle weel kannagi!

Mitme sadda aastate eest elasid ükskord kaugel mäggisel maal, kitsas orgus, mõnned waesed sõe-põlletajad. Se org olli ümberringi metsast ja kaljodest piratud, nende majjad ollid seal orgus ükssteisest erranis ni kui pillatud. Mõnned wisnas ja plomi-puud igga majjakesse jures, nattuke põllomaad suwuwilja, linna ja kannepitega, üks lehm ja paar kitse, olli keik nende warra. Siiski tenisid nemmad weel nattukest sõe-põlletamisega, mis seina mäggedesse raua sullas tamisse wabrikusse müsid. Et sel rahwakesstel kül ni wähhä käes olli, siiski ollid nemmad üks õnnelik selts, sest nemmad ei soudnud ennestele middagi rohkemad. Nemmad ollid omma waewase ellokombega, omma wäsimatta tö ja toido kasinusse jures täieste

terwed, ja olli seal waestes urtsifutes nähha, mis muido asjata woih otsida — mehhi, kes enam kui sadda aastat wannaks ollid sanud.

Ühhel päwal, kui jo kaerad akkasiid kolletama ja kui seal mäggede wahhel wägga palla olli, tuli üks söepõlletaja tüdruk kitsede farjast pea ilma ingeta koddoo üppates, ja tõi omma wannemattele sannumed, et nende orgo wõerast rahwast olli tulnud, wägga immelikus rietes ja kentsaka kelemurdega — üks suurt suggu proua kahhe lapsaga, ja üks wägga wanna mees, kes, et temmal kül kallid rided on, siiski üks teender näiks ollema. „Oh,“ ütles se tüdruk, „need ead innimesed on nälgind ja jännused ja wägga wässfind. Minna leidsin neid, kui ma ühte kitse otšisin, opis rammeštant seal mäggedes, ja juhhatasin neid teele, seie meie orgo. Wime nendele ommetegi nattufest süa ja jua wasto, ja katsume et neid enneste ja nabrite jure õmajale wõiks mahhotada.“ Need wannemad wõtsid kohhe kaera-leiba, piima ja kitse-juusto ja läksid wasto.

Need wõerad ollid wahheaeal põesaste warjo, mis kaljo külges kaswasid, puhkama läinud, kus wägga willo olli. Proua istus ühhe sammeldand kaljotükki peal, ja olli omma palle loriga katnud. Üks temma lap-

sedest, üks wägga örn ja priiske preili, istus temma süles. Se wanna teender, üks auu-
wäärt wanna mees, tallitas obbo:esli seljast
rastet koormat mahha wöttes. Se teine
laps, üks terrane illus poisikenne, pakkus eslile
mõnned ohhavad, mis ellajas ablušega söi.

Se söe: põlletaja omma naesega läksid
allandlikult proua liggemale; sest proua ausast
kujjust, temma ollemisest ja pitkast walgest
kleidist olli tohhe nähha, et temma surest
suggust pididi ollema. "Wata agga," ütles
naene omma mehhele, "sedda kennaste ehhitud
püsti seiswad kaela:kaed, neid peneid pitsišt,
kust käd agga polele wälapaistawad, ja —
tohho imme, kingad on ni walged kui wišna-
pu (kirsi) öied, öbbe litretega ehhitud!" Agga
se mees sõitles omma naest ja ütles temmale:
Sinnul polle muud millagi peas, kui agga
uhkuše illo! Suurte rahwa seisus tarwitab
uhked rided; siisli ei te ridet innimest ühtegi
parremaks, ja nende kenna kingadega piddas
se ea proua mõnda wallusat sammo astuma
ja mõnda waljo teed käima.

Söe: põlletaja ja temma naene pakkusid
nüüd prouale piima, leiba ja justo.

Proua löi lori (palle kätte) taggaši, ja
mollemad immetasid temma illosa ja ausa
palle wäljanäggemisše ülle. Proua tännas
söbralikult ja laskis lapsel, mis süles olli,

sest täiest pima-kausist jua, ja silmist langesid selget weetilgad temmal möda punnasid palled rüppe, kui se weike käekestega kausi kinni piddas ja jõi. Selle järrele jäggas temma nendele ka leiba — ja siis weel jõi temma isse. Agga se wannamees leikas sured tükkid justu, mis temmale wägga eä maitstes. Ni kaua kui nemmad söid, tullid urtsikuteist need lapsed, emmad ja isjad, seišid ümberringis watasid ja immetsešid neid uš wöeraid.

Kui nüüd wannamees sõnud sai, pallus ta ärdaste, et need rahwas ommete kuffagis ommas urtsikutes ühte toakest mõnne aea peale prouale annaks; ütteldes, „temma ei sa teile koormaks ollema, ja saab keif, mis ta prugib, teile rohkeste maksma.“ Oh ja! ütles proua elde tassase ealega, „allastage ühhe waese emma ja temma kahhe lapse peale, kes ühhe irmsa kiusatusse läbbi ommalt elloassemelt said wälja lükkatud.“ Need mehhed astusid kohhe kofko ja piddasid nõu, kus majjas wöerid keige parreminne olleks wöinud ellama seada.

Üllewel orro kaldal kõrgel punnaste marmori kaljode wahhel kees üks jõggi wälja, langes siis, wahhotades ja walge kui piim, ühhest kaljust teiste ja aias ühte weškid, mis ni kui kaljo külges rippumas olli. Teisel pool jõgge olli se mölder ennesele weel ühte

kenna maiakest ehitand. Se olli nüüd kül
ni kui teisedki maiakesed seal orgus, üsna
puust tehtud, agga kenna pealt nähhes, first
pudest warjatud, keskel pissikest aeda. Sedda
maia pakkus mölder prouale ello-ässemeks.
„Minno uus urtsik seal üllelvel,“ ütles temma
käga üllespole näidates, „tühhendan ma teile
ea melega, ni kui ta seal seisab. Se on
weel üsna uus, jo polle seal sees weel ühte
inge ellanud. Ma ehitasin tedda sellepärrast,
et kui ükskord weski poiale annan, et siis
oleks isse seal ellanud. Kuida ommetegi
armolik Jummal — Temmale olgo tänno!
— ni immelikult teie eest on murretsenud!
Eile agga lõppetasin tööd, ja tänna woite
jubba sisse assuda — otse ni kui oleks ma
tedda teile ehitanud. Ma arwan, et teile
saab meele järrele ollema.“

Se ea proua olli selle lubbamisse üle
siidamest rõmus. Kui sai nattukest puhkand,
läks ta kohhe senna ülles. Proua kandis
pissikest preilid käe peal, wannamees aitas
pissikest kätpidi, Mölder tallitas obbo:eslid
tagga järrele. Mölder näggi rõmoga, et
maia prouale wägga meele järrele olli. Üks
laud, monned tolid ja wolid ollid jo walmis.
Kallid pörranda rided ja uhked tekkid õ:soen-
dusfeks olli proua obbo:esli seljas liggi wõtnud.

Nüüd maggas proua kohhe esimesse

öö seal ja tännaš Jummalat, et Temma nendele kauge teekäigi järrele olli ni sündsad warjo koha juhhatanud. Kes olleš sedda möttelnud, ütles temma, et minna, kes funninglifus onetes kaswanud, weel peaks sedda õnneks piddama, et nišugguses urtsikus ülleswõtmist leidfin. Kui tarwilik on ka ülemattel, et allamate wasto sõbbralikud on! Peaks ka temma südda ni kõwwa ollema, et ta sedda innimlikust armust ei te, siis peaks ommetegi tarlus temmale sedda juhhatama. Sest ükski innimenne ei tea, mis res tullew aeg saab toma.

Teisel ommikul warra, tulli proua omma kahhe weikessega maddalast maiast wälja, et nattukest tahtis ümberringi koha tundma sada; sest eilsel päwal nemmad ei suutnud, et wägga wässinud ollid. Röömoga watašid nemmad sedda illusad orgo. Šöepõlletaja maiakesed seisid seal orgus ni kui külwatud, ifka agga kaks ehk kolm tükki ühhes kous. Dija jooksis weškilt pöigeldes kui õbbe, ni selge keskelt läbbi selle orro. Need kirjod kaljod täis rohhelist wõssu, kus kitsed närrišid, neid ei olleš ommetegi, ni kui nad nüüd ommiko päwa paistel ollid, illosaminne pildi peale wõinud malida. Wanna mölder tulli, ni pea kui ta prouad lastega olli silmand, kohhe weškist wälja, ülle kitsa purde, sealt

ülle jõe. „Agga eks polle tõssi,“ üidis temma, „ühte kennamad kohta kui se, ei olle siin foggona orgus! Seie paistab päike ommiko ikka essteks. Kui need urtsikud seal al, ni kui nüüd pimmeda warjo al seisawad, siis on jo üllel kõik päike kullakarmaliseks teinud. Ja tihti, kui seal süggawas rössises orgus äddalt forstnad alli uddo läbbi paistawad, on siin jo illus selge sinnine taewas.“

Agga proua lapste mele järrele olli se weski rattas fige parrem, mis ennast wässi-matta ümberkeras. Jõseärranis olli weski lõggiseminne poisikesse meelt möda; nisamma ka weefohhiseminne, mis kui piim mis keeb wäljanäggi. Tüddrukokesel jälle, ni kui ta ütles, olli selle ülle suur rõõm, kui weski ratta küljest igga karmalinne ni kui kallid kirowid päwa paistel mahha tilkus.

Proual lõppes se pääw tallitamisega kõiki lorda seades, ni kui se siin waeses orgos wõimalik olli. Üks teise ette töid rahwakenne nendele toidowarra, põlletamisse puid, sawi risto ja muid tarwiliissi asjo. Se tüdruk les temmale essteks sinna orgo teed juhhas ja kellel Marta nimmi olli, tulli temma jure tenima.

„Rõige essteks on mul munnad tarwis,“ ütles proua kui ta keetma akkas. „Wata ommeti, et sa mulle maks oest mõnned mun-

nad tood." Munnad? küsis Marta immetsemisega, noieh, mis tarwis siis neid? — "Reetmise tarwis. Minne agga ja katsu et kermest taggasi saad!" Reetmise tarwis, ütles tüdruk; agga lindudel polle jo nüüd munnakeisi ennam, ja pealegi olleks se ka weel kahjo. Meljale inimisi se oleks jo mitto sadda winti ja löiwo munna tarwis, enne kui kõht täis saaks. "Mis sa seal lorrid," ütles proua, "kes siis lindude munnadest rägib. Minna küsin jo kanna: munnad." Tüddruk rapputas pead ja ütles: Mis linnud need siis on, sedda ma weel ei tea. Ello aeg polle ma weel ühte neist näinud. "Oh ädda, siin polle weel kannagi," ütles proua. Sest et kannad esiteks ommikomaalt melle todi, siis olli mõnnes kahas üks kanna nisammo imme assti, kui nüüd üks wau on.

Sii ei mõistnud proua, selle et siin ka lihha toido polest middagi sada polnud, ommas piisikeses kōkis miskagi aidata. Minna ey olleks millagi sedda mõttelnud, ütles temma, mis üks munna ka üks kallis Jummalala and on, enne kui nüüd, kui ma üht ainukest ei sa. Sedda juhtus mul kül ka tee peal sadda kord teiste asjadega. Pudusfel ja äddal on ka omma eadus, sest et nemmad meid mõnda Jummalala andi, kellest

meie tännini luggu ei piddand, tuttawaks tewad, ja meid tännolikufs õppetawad."

Se ea proua piddi nüüd waewast wisi ellama. Siiski töid need rahwas oolfast, mis nad agga igganes arwasid, mis proule piddi meelt möda ollema. Kui mölder ühhe linnaski, ehk sõepõlletajad paari reästaid ollid püdnud, siis wisi nad neid kohhe temmale. Agga keige suremad tallitas temmale wanna teender, kes temmaga ühhes olli tulnud.

Proual ollid weel mõnningad kuld-ehed ja kallid kiwid. Nendest andis ta temmale mõnda tükki aeg aealt, ja ta läks siis teele, kus ta wahhest mitto nädalad käimas olli. Agga taggast tulles olli temmal igga kord keigisuggust ühhes todud, mis majjapidamisfele tarwis läks. Need rahwas pannid tähhele, et proua tihti pärrast temma taggastullemist wägga murrelik olli, ja et temma silmad punnased ollid. Nemmad tahtsid ea melega teada, kes ta öiete piddi ollema; agga proua enneselt küsida, polnud nendel julgust. Wannamees ütles nendele, kui nemmad küsidsid, ni immelikud nimmed, et nemmad neid äddalt möistsid järrele üttelda, ja jubba werend tunni järrele melest ärra ollid läinud, senni kui wimaks arro said, et naljakas wannamees neid agga narris. Siis akkassid laste käest nõudma. „Ütle meile

ommeti, „ ütlesid nemmad poisikessele, „kuida sinno emma viete ütaks? Egga meie sedda ümberrägi. Ülle meile agga kõrwa sisse.“ Siis ütles laps neile viige kui sallamahti, agga süiski lahkest ja sõbralikult: Temma viige nimmi on Mamma. Seddamodi wastused said nemmad ka tüdrukokesse käest. Nüüd piddi rahwas aea oleks andma, et se nendele sedda falla asja arwaldaks.

Teine peatük.

Jummal tännatud, nüüd on ommeti jubba kannad koddo.

Üksford tuli se wanna teender, kel Runo nimmi olli, ühhelt teekäigilt koddo, ja kandis ühhe kanna korni seljas. Seal kornis olli üks kuf ja mõnned kannad. Kui need lapsed seal orgus wannameest näggid tulles, jooksid nemmad keik kokko, sest ta tõi nendele ilka middagist ühhes: saia, mandlid, sukroleiba, üks willefenne, üks kellofenne nende kitsedele, eht muud weikest andi.

Se fford nüüd tahtsid lapsed teada, mis ommeti seal ridega kaetud kornis piddi ollema, kuhhu sisse middagi nähha ei soand. Nemmad saatsid tedda senni kui proua ukse ette, kes

omma kahhe lapsaga kohhe wälja tulli ja tedda röömsaste terretas. "Jummal tänna-
tud," öiskas se weike preili käsfi tokko lües,
nüüd on ommeti jubba kannad koddo!" Mees
panni korni mahha, teggi sedda lahti, sealt
tulli siis essiteks üks wägga illus kuf wälja.
Lapsed pannid immeks. Mis immeline lind
se on, üidsid nemad; siis jälle: kuida tedda
kutsutakse; sedda nemmad ei teadnud. Elades
polle meie sesuggust illusad lindu näind! Mis
illos fron temmal peas on, weel illusam
punnane kui lille-öied, ja mis illusad temma
sulled wälja näwad, pruni ja kollased iilga-
wad, weel illosam kui küps willi öhtsel päwa
paistel, ja kuida ta omma sabba kannab,
lokes pea ni kui üks sirp!" Ka kannad ollid
wägga nende meelt möda. Reid olli kaks
walged kõrge lehtarjaga, ja kaks punnakat
ilma sabбата.

Proua rippotas neile mõnni peotäis kaero
ette, kannad nokkisid tubliste, lapsed seisid
püsti ja kükkitasid ümberringi, ja watasid
rõmoga. Kui kaerad nokkas ollid, siis sop-
potas kuf tibo ja laulis — ja keif lapsed
naersid ühhest suust, ja nende palled ollid
röömsad nähha. Koddo minnes küsendasid
keif poisikesed: "Kikiriki, ja tüttarlapsed
tegid nissamma, agga tassakeste, et sedda
immelaulo koddo julgemine wõiks laulda.

Kui need lapsed koddos said, siis juttustasid neist imme lindudest, kes palju suremad on, kui tuid ja kaarnad, ja kuida need ni immelikud karwa poolt on, weel illusamad kui keif metsa linnud.

"Jah," ütles se pissike Marri, Marta lobbisuuga äkenne, "kuida nemmad ni lennad punnased mütsikesed peas kannawad, sedda pruki polle tännini ühhelgi linnukesel metsas." Ka nende wannematte immu olli suur, et saaksid neid wöeraid lindusi nähja, läksid neid watama, ja olli nende melest nisammo imme kui lastel.

Mõnne aea pärrast akkas üks kanna auduma. Ja Marta piddi tedda igga pääw toitma. Proua näitas üksford küllalastele sedda peßsa; kül nendel olli imme nende ulga munnade ülle. "Wiisteistkümmene munna," üidsid nemmad, "meikad munnewad agga kaks tükki, teistel lindudel polle ka ennam kui wiis tükki. Agga kuida kanna ni palju poegi jouab toita!"

Kui kannapoiad munnast akkasid wäljatullema, tahtis proua lastele römo tehha, ja laskis neid kutsuda. Agga et kohhe pühhapääw juhtus ollema, siis tulli ka palju wanna rahwast ühhes. Siis näitas proua nendele üht tiklatud munna. Oh kuida siis lapsed rõmustasid, kui näggid kanna poega fermest

nohkima, et munnast wälja peaseks, Siis
 koris proua tedda opis wälja. Müüd olli
 immetelleminne weel surem, et sel weikel
 linnukesel ülle ja ülle ni illosad kollased
 uddo-sulled ollid, ja et ni terraselt omma
 sõstrasilmadest watas ja kohhe jooksuma aklas,
 kui ommeti teised linnud allasti, aitamatta
 ja pimmedad ilmale tulleswad. "Se on opis
 kuulmatta luggu," üidisid lapsed, "sesuggusid
 lindusi polle wist terwes ilmas enam leida,
 kui se kenna, süsimumst kanna omma tulli-
 punnase arjaga, omma wieteistkümmne poiaga,
 mis keit koltseid ollid, nende wahhel esimest
 korda murrole astus, siis olli laste ja wanne-
 matte rõõm ärraütlematta suur." Illosamad
 ei woi enam nähha olla!" ütles üks sõe-
 põlletaja. Ja kulake agga, ütles üks nende
 naesede seast, kuida se wanna poegi kutsus,
 ja kuida lomokesed loksumist mõistawad, ja
 kohhe tulleswad; olleks kül sõuda, et ka meie
 lapsed ni sanna peal kulalikud olleksid.

Üks poisikenne püdis üht kanna poega
 kätte sada, et käes parreminne wataks. Agga
 weike lomoke piksus alledast, selle kassa peale
 tulli wanna kanna laialie aetud tibadega
 lennates, ja lendas ehmatand poisikessele,
 kes abbi üidis, otselohhe pähhä. Ta olleks
 temmal silmad wälja siblind, kui polleks kohhe
 kanna poega lahti lastnud. Issa sõitles

poega, ja emma ütles: Kuida se wagga loom omma poegi ni warmalt kaitseb! Innimesesedgi mõistsid nendest sedda õppida. Kui kanna imwalest leidis, tõstis ta kohhe kassa, ja poiad jooksid kermeste kooki. Emma nokkis sedda essiteks katti, ja andis, kui emma, lastele siis ette. Iggamees immetses, et ni weiked ellajad, mis agga päwa wannused ollid, mitte ükspäinis jooksta, waid ka süa mõistsid.

Kui nüüd päike nattukest pilwe alla läks, siis puggesid keif poiad wanna alla ja peitsid endid senna, et seal soendaks. "Se on weel se keige kennamb, ütlesid rahwas. Se on wagga armas ja rõmus, kui siin ehk seal üks piisikenne tibade alt wälja watab, ehk kui üks poeg wälja ussaldab, ja kohhe jälle teisest kohhast wanna alla poeb." Se mölder omma walges tolmuses rietes, kes musta sõepõlletajate seast teistwarki wäljanäitas, oli ka mõistusse polest nende ulgast opis teine, ja ütles: "Mis se ommeti üks imme asiti nende mõera linnudega on! Jummal arwaldab ennast kül iggas kohhas ommas lomisses meile; agga kui meie middagi isseärranist näme, paistab meile Emma wäggi, tarkus ja arm weel rohkem filma. Mõttelge agga kui ea se on, et need piisikesed linnokesed kohhe jooksta ja süa moistawad, kui se wanna ni paljo poegadele keif toito peaks nokkaga kätte kandma,

ni kui peasofenne, siis ei saaks millalgi walmis! Mis ea se on, et se nende lomuš jo on, et poiad emmale järrele jooksewad ja temma lofsumist kuulawad. Jooksesid nemmad ni kui nemmad ommeti jooksta mõistawad, kohhe laiale, wanna ei jõuaks neid ennami ühte koggoda, ja poiad kauks ärra. Jõsse ärranis on mul imne, kust kanna sedda süddand saab, omma poegi ni wahwast kaitseada! Ollen jo mitto kord kannade ülle pahhandand ja neid rummalaks lomaš sõi-manud, et nemmad igga kord, kui ma nendest möda läksin, irmo pärrast ärrapöggensesid, et nemmad kül jo ammogi olleks wöinud nähja, et minna nendele ühtegi pahha ei te. Nüüd on kanna kombe opis teiseks läinud, ja ka atkab ka mehhelegi wasto. Mitto kord teggid mulle nalja, kuida kannad ühhe imwatese pärrast riidlesid, ehk kuida need, kes suremad imwatest leidšid, ni kitsid on ja sellega kohhe ärrajookseb, ja kuida teised tagga aiawad, et sedda nokkast ärrawõtaks. Agga nüüd on emma omma ablust opis mahhajät-nud, ja kutsus isse poegi ja ei putu middagi enne, kui keik sõnud on. Minna mötlen, se waene kanna surreks isse ennemi nälga, enne kui ta ühhe poia lasseks ärranälgida. Se armolik ole piddaminne, kui kanna omma örna poegadega ümberkäib, nendele toito otšib, neid

toidab, kaitseb, neid omma tibade al soendab, sedda on Jummal temmale lonud. Ni armolik on Jummal nende kannapoege eest murretsema! Kuida peaks meie lootmatamad ollema? Kas Temma ei peaks meie eest veel ennam murretsema? Muidugi, et Temma meie eest ennam murretsseb. Sellepärrast, armas rahwas, lootke agga! Jummal teeb keif easti. Temma murretsseb keige omma lomade eest, kes Temma silmis ennam on, kui keif kannad ja keif muud linnud siin terve ilma peal.

Kolmas peatük.

Nüüd on jo munne üllearrugi.

Et need ead rahwas seal orgus proua wasto ni elded ollid, siis mötles proua jo ammogi, nendele ka ühte rõmo tehja, mis läbbi omma waest majjapidamist parrandaksid. Selle pärrast oidis se ea proua wägga munne ja nori kannu, ja kui temmal nüüd ea kord munne ja täiskasnud nori kannu olli koggotud, satis temma Martat küllasse keifi perreideisi omseks, mis just pühhapäaw olli, lõuna-sõgile palluma. Need tullid rõmoga ommas pühhapäwa ehtes. Senna piisfikeste aeda, olli se wanna teender ühte lauda mõnne

pingiga seadnud. Siin piddit nemmad affet mõtma. Selle järrele tõi Marta ühhe korni täie munne, need ollid keif ni puhtad, et seal ühte tippokest polnud nähja, ja walged kui lummi. Küllaeided immetsefid wägga ülle ni sure ulga munnade. „Summal tänno,“ ütles proua, „nüüd on jo munne üllearrogid, ja se on kül illus ni paljo munne ühheskous nähja. Nüüd ma tahhan teile ka näidata, kuidas neid majapidamiseses prugitaks.“

Puu aedas ühhes nurkas, al ühhe kaljo formas, olli tulli üllestehtud. Üks suur katla täis wet rippus tulle peal. Proua lõi enne ühhe munna katki, et näitaks kuidas se seest wälja näggi, enne kui kewa wee sisse panni. Keif watasid tähhele pannes sedda illosad selget jõe karmas märga, kus sees ni kui kol lane õun se rebbo ujjus. Nüüd said ni mitto pari munne, kui küllalisi olli, tummalt fedetud. Laua peal olli jo wõid ja lahti leigatud pent leiba walmis. Proua näitas nüüd kuidas nemmad munna otsa piddid lahti teggema, agga kuidas nemmad keif immetsefid, et se läbbi paistend märg nüüd ni illus walge kui piim wälja näggi, ja nisamma et se kolne kõrwaks olli läind. Keif kiitsid, kui leiwaga proua näitamise järrele munnad söid, sedda kallist toito. „Siin on,“ ütles proua, „riist ja toit ühheskous. Ja mis illos ja puhhas

ja armas walge ja kollane keif wälja näeb, kui pea ja ilma kunsita ilma kullota võib üht munna teeta. Ka aigetele ei leia odda: wama ja kossotawamad toito." Selle järrel laskis proua munnad panni peale sullatud raswa sisse. Se olli külla eidedel jälle uus aasi. "Kuida se kolne sest walgest ni kenaste ümberpiratud on," ütlesid nemmad, "ni kui neil walge ja kollastel suurte lilledel, mis ärjasilmaks kutsutaks. Munnad said pinati peale seadetud, mis ühhe laia wagna peal walmis olli, ka sedda toito kiitsid nemmad. Ni teggi proua weel teisi munna toitosi ja õppetas küllaeidedele et munnad üksnes terwe toit ei olle, waid weel surema kaswoga, kui teist toito parremine tehja, ja ärranis weel jahhotoidode jures võib pruvida.

Wimaks todi weel sallatid lauale. Wanna Runo tõi ühhe taldreko täie munne, mis enne ollid kowwaks kedetud, et need wahhe aeal külmaks jahtusid. Wanna naljaammas laskis naero pärrast munnad mahhakukkuda, ni et munnad sömera peal weresid. Küllaeided laua ümber ehmotasid ni, et küssendama affasid; nemmad arwasid et munnad pididid wälja jooksmas. Ugga kuida keif immetsesid, kui proua munnad ärrakoris, ja igga munna ni kowwa näitas, et tedda noaga võis leigata. Se aasi näitas nendel jälle imme. Siis

ütles proua nendele fuida munnad kõrwaks fedetas, ja pandis kennaft leigatud munna lipsud salati peale, ka se tois maitfes küllalistele wägga ea.

Pärrast kui sõnuks said, jäggas proua mõnne kulle ja mõnne kanna küllanaestele. Temma ütles nendele, et üks kanna aasta kohhal sadda, senni kui sadda wiiskümmend munna munneb. „Ülle sadda munna,“ ütlesid teid immeks pannes. „Mis suur kaswomajapidamises!“ Need ead perrenaesed wiisid kannadega suurt rõmo senna orgo. Jggas urtsikus olli õiskaminne. Keid rahwas orgos õnnistasid prouad, ja tännasid Jummalat ni kalli, tullolikko kingitusse eest.

Kannad ollid kaua aega iggapäwine jut. Jkka leidsid nemmad weel middagi uut nende jures, mis nendel meelt möda ja tulloliki olli. Ka se, et kuffed ommiko laulawad, olli erranis perreisjadel armas. Temma kulutab, ni ütlesid nemmad, et ommiko liggi ja kutsus rahwast päwase tö kallale asfoda aeg on. Opiis uus ello on orgos, kui ommiko teid kuffed laulawad, ja iggamees lähhäb kui rõmoga töle. „Tõisi kül,“ ütles mölder. Agga kui kuf enne teid ööd essimist korda laulab, siis üab ta öömöllajatele sure ealega, et nüüd jo parras aeg on, ingama miina!“

Perrenaestel olli se jälle meelt möda, et

kanna kagatates kulutas, kui ta ühhe munna olli munnend. Igga kord olli rööm majas, kui kanna kagatamist kuuldi. „Ni on ommeti kohhe teada,“ ütlesid nemmad, „ja võib warsti tullolikko andi wasto wötta.“

Perreissad ja peereemmad ütlesid tihti isefekstis: Need linnud on tõesti Jummalast õige koddoo ellajaks lodud. Nemmad oidwad ni truište majja liggi, ei lähhe millalgi kaugele, tullewad kui neid kutsutaks keif kohhe taggast, ja tullewad õhto isse koddoo, ja otawad akne al ehk ukse ees, senni kui sisse lastaks. Mitte üksnes, et nemmad majjapiddamišsele tullo tewad, waid nende toitminne ei maks ka paljo. Nemmad on kette ja kortega ja mu tühja kramiga rahho, mis muido majjas ei wõiks pruukida. Ja eks nemmad ei käi ommikust õhtoni wäljas iggal pool, sibliwad ja otšiwad isse omma toito. Mitto tuhhat iwwakešt, mis leikusse ja pekšmisše aego mahhajäwad, sawad ni weel inimesele kaswuks. Sest ka kannad otšiwad neid olega ülles, ja annawad meile selle eest munne. Keige waesemb lešt, mis muido ühtegi ellajad ei jõua piddada, võib ommeti weel ühhe kanna osta, ja toita, ja igga pääw on munna, temmale üks uus and.

Proua taks last näggid nüüd ka, mis nendel omma rikkusšes polnud millalgi meele

tulnud, kuida munnad üks kallis kingitus
 Jummalalt on. Oh mis rõõmsad ollid nem-
 mad, kui neil monnel ommikul üks munna
 pimaga süa olli! Mis maitsew olli nendel
 nüüd mõnni jahho toit, mis neile enne ei taht-
 nud öieti maitseda, et munna senna jure pudus.
 Kui, wägga tännasid Jummalat selle eest!

Heljas peatük.

Wärwitud munnade pühha, üks pühha
 lastele.

Mi kaua läksid sui ja süggis möda, ja
 talwe tulli. Need weiked urtsikud ollid kuude
 kaua ni kui lumme alla maetud. Muud
 kui suitsewad forstnad ja muisi kattuksid paist-
 sid walge kätte alt wälja. Teed mis kaljode
 wahhelt ülles läks, polnud koggonist nähja.
 Weski seisis, ja wessi mis kohhisates alla
 jooksis, rippus nüüd kaljode küljes tarretand
 ja wait. Kookosamist olli wähhä. Sedda
 surem olli rõõm, kui lummi sullas, ja jälle
 fewwade sai.

Lapsed sealt orrost tullid kohhe jälle üllesse,
 ja töid mõllemile lastele, Edmundi ja Blan-
 dale, need essimesed sinnised lillid, mis nemmad
 jo orgos leidsid. Ja nemmad punnused nen-

dele, nipea kui rohkeni neid armsaid kermade lillesi kasvas, wisakad kollased ja sinnised pärjad. „Minna pean, ütles se aus proua, nende ea lapsokestele ka ommeti ühte rõmo teggema. Ma tahhan nendele tullemal lihha wetel ühhe ma modi laste pühha walmistada. Sest se on wägga ea, kui sesuggust pühhasi lastele, ni pea kui wöimalik, öige rõmo päiwis tehja. Agga mis ma nendele pean andma? Jöuluks wöisin ma neile ounu ja pähkliid kinkida, mis selle tarwis tua lastsin. Agga kermadel polle muud middagid, kui wahhest mönai munna. Weel ei kaswata Ma middagi, mis toiduks kõlbaks. Keif puud ja wössud on ilma ounte ja ilma marjata. Munnad on essimene kingitus, mis kermadine uus ello meile toob.

„Agga,“ ütles Marta, „kui need munnad ni ilma keige karmata ep olleks! Walge on ka kül illos, süski keif suggused puwilja ja marja wärwid, lialke neid priksed punnased pallet ountel, on weel illosamad.

„Sinna juhhatad mulle möttid,“ ütles se ea proua, „mis pahhad ei sa ollema. Minna tahhan need munnad kõrwaks keta, ja neid mis kül keetes forda lähheb, ka wärmida. Mitme wie peale wärmitud sawad nemmad wiisist lastele suurt rõmo teggema.“

Ee tarf emma tundis mitmed jured ja

samlad, mis wärmimise tarwis prugitakse. Temma wärmis nüüd munnad mitmetwiisi: Monned said illosad taewakarwa sinnised, teised kollased kui sidronid, ja jälle teised punnased kui rosi vied. Monned olli ta örna lehtede sisse mässinud, mis siis munnade peale nähtawaks jäid, ja neid ütlematta illusaks kirjoks teggid. Monne peale kirjotas ta üht weiket õppetusse salmi.

„Need wärwitud munnad,“ ütles mölder kui ta neid silmas, „passiwad just selle pühale, kus se terve loom omwa walget tuge mahha on pandnud, ja ennast igga karwaliffeks ehhitab. Se ea emma teeb just ni kui armolik Jummal, kes meile mitte üksnes maitsewad puwilja ei anna, waid neid ka silmale illuks ja rõmuks ehhitab. Ni kui ta kirsi punnaseks, plomi sinniseks, pirni kollaseks teeb, ni teeb temma munnadega.“ Selle järrel satis proua Martad alla orgo, ja laskis lapsi, kes Edmundi ja Blandaga ühhe wannad ollid, pühha lihhawete pühhadeks, weike laste pühhadele palluda.

Lihhawete pühhal olli se kord üks ütlematta illos ilm — ja olli se pääw üks tõisine üllestõusmisse pühha keige lomale. Päike ni selge ja soe, taewas selge ja sinnine, ni et süddamel rõõm olli, ja keik uut ello tundis. Rohho maad orgos ollid jo ammo

rohhelise illoga kaetud, ja kirjo lilledega ehitud. Igga mees rõmustas ja iggale pole wadates paistsid rõõmsad palled.

Ammo enne päwatõuso olli proua wanna Runoga firriko teele läinud, kuhho ülle mitme mäe, seitse wersta maad olli. Senniks jäid Edmund ja Blanda Marta wallitsusse alla koddoo. Jõsad ja emmad sealt orrust, ja need suremad lapsed, läksid ühhes nendega senna. Liggi lõunat tulli proua obbo, esli abbiga, kedda Runo eest weddas, jälle tagasi; agga teised rahwas omma lastega tullid kaua pärrast lõunat, ja mõnningad weel õhto eel koddoo.

Nipea kui proua koddoo jõudis, tõttasid need pallutud lapsed, kes koddoo ollid jättetud, ja pitki silmi proua koddotullemist odänd, täis rõmo ommas kallimas pühhapäwa rides orrost ülesse, ja koggusid endid proua ukse ette.

Proua tulli Edmundi ja Blandaga wälja, terretas neid kofko koggond lapsi rõõmsast ja läks nendega maia jure aeda, kedda Runo minnewal aastal sure waewaga olli paljo ehhitand, ja ka liggi kaljo seinani suremaks teinud. Proua istus pingi peale pu warjo al, üidis lapsi omma liggi, ja keif püdisid temma jure sada ja watasid lahkest ja rõõmsast naerdes temma peale. "Noh, minno armsad lapsed," ütles proua, "kas teie ka

teate, mis se tännine pääw meile üks ni suur rõmo pühha on?" "Ja!" ühisd lapsed, "sellepärast et Jeesus Kristus on surnuteist ülestõusnud." "Agga kas moistate ka juttustada," küsis temma, "kuida se on sündinud. Teie teate, et Temma armust meie wasto surri, ja mahha sai maetud. Mis nüüd selle järrele sündis?"

Marta bekenne watas aedas ümberringi, ja siis kaljo seina peale ja ütles: "Temma aud olli ka ühhes aedas, ja olli ka kaljo siisse raiotud. Se aud sai ühhe sure, kõrge kiwwiga, ni kui uksaga kinni kaetud. Jeesus olli ette kulutand, et Temma kolmandamal päwal jälle saab surnuteist ülestõusma. Agga need rahwas ei tahtnud Tedda uskuda, siiski sai temma sõnna tõeks, Roh, mis sündis? Need pühha inglid tullid, ni kui enne Temma sõime jure, ni nüüd ka temma aua jure. Kolmandama päwa ommiko tulli üks ingel taewast mahha ja weretas sedda kiwwi aua pealt ärra. Selle rided ollid walged kui lummi, ja üks iilgaminne paistis temma ümber, elledam kui wälf. Weel teisi illosaid, iilgawa inglid nähti. Ja Jeesus Kristus läks ue elloga, illosam ja ausam, kui keif inglid, auast wälja. Ni kui enne need waggad karjatsed Jeseuse sõime jure on tulnud, ni käisid nüüd waggad naesed Temma auda

watamas, ja ni kui üks ingel wagga karjastele sedda suurt rõmo olli kulutand, et Kristus olli sündinud, ni kulutasid inglid aua jures nende kurvastud naestele sedda nisamma suurt rõmo, et Temma olli üllestõusnud." Mis teie otsite sedda ellosad furnute ulgas, ütles ingel, Temma polle mitte ennam siin, Temma on üllestõusnud, ni kui Temma sedda on ette kulutand."

"Se on ea," ütles proua, "sinna olled sedda, mis ma sinnule ja omma Blandale ja Edmundile siin ollen juttustand, easte meele pandnud. Pärast kui inglid ollid ärrakaddund, ilmutas Jesus Kristus isseenast ühhele neist wagga naestest, kes üksi aua jure aeda olli läinud. Esiteks näitas Temma ennast temmale, et tedda ei ehmataks, fernerri kombel, andis ennast temmale siis lohhe tunda, üidis tedda temmale tuttawa, armorikka ealega temma nimmega: "Maria!" ja temma ütles immetsedes ja rõmustades: "Oh, minno Jõsand!" ja langes põlwile ja tundis üht õnust, ni kui olleks temma Paradisist olnud.

"Need teised naesed sure rõmoga ülle selle rõmosannume, Temma on üllestõusnud, pöörsid tühja aua jurest taggasi. Kui nemmad nüüd sel armsal ferwadisel ommikul liina pole läksid, siis tuli Jesus nendele

wassto, ja ütles nendele: „Rahho teiega!“ Nemmad tundsid Tedda, langesid põlvile Temma ette, aktasid ümber Temma jalgade täis rõmo ja allandust.“

Raks Temma jüngrittest tahtsid ühte alles wisse minna, mis Emmaus kutsutaks. Nemmad ollid täis kurbdust, ja ei rākinud muud middagi kui temma surmast. Siis seltsis Temma, ühe wõera teekäia kombel, nende ulka ja selletas nendele pühha kirja, kus ette on fulutatud, et Kristus piddi kannatama ja surema, ja jälle surmast üllestõusma. Nemmad pallusid Tedda, kui ollid omma maja jure sanud, nende jure õmajale jada, et jo õhto käes olli. Temma astus nende jure sisse, istus nendega lauale, andis leiba murdes ennast tunda — ja kaddus nende filmade eest ärra. Ja nende südda põlles nende sees, täis rõmo ja allandust.“

„Need apostlid ollid endid, Jesuse mõrtsukatte irmo pärrast ühhe saali tahha lukku peitnud. Seal seisis korraga Jesus nende keskel ja ütles: „Rahho olgo teiega.“ Agga nemmad ehmatasid ja arwasid ühte waimo näggema. Agga Temma näitas nendele ommad awad, ja rākis nendega ni sõbralikkult kui ennegi enne omma surma. Nemmad näggid nüüd, et Temma tõesti

Jesus olli, nende rõõm olli ni suur, et ükski keel ei jäkka ülesrääkida."

"Üks apostel, nimmege Tomas, polnud sel korral seal. Temma ei uskund apostlite jutto, et Jesus Kristus piddi ülestõusnud ollema, ja et nemmad Tedda ollid näinud. Kui need apostlid jälle seal salis kous ollid, ja Tomas ka seal olli, seisis Jesus ätkitselt nende keskel; siis langes Tomas palwes Temma ette mahha ja üidis: "Minno Jõsand ja minno Summal!"

"Nüüd," ütles proua, "pean ma teile weel ütlema, miks ka meie endid peame keigest süddamest rõmustama, et Jesus Kristus on surmast ülestõusnud."

Jesus Kristus on omma ülestõusmisse läbbi meile näidanud, et taewane Jõsa Tedda seie ilma on saatnud, innimestele sedda iggawest ello andma. Jesus andis meile tige selgemad ja mõistlikumad tunnistust, et üks uus ello weel pärrast surma on! Temma tõusis ellosalt auast ülles ja näitas, et Temma se surma ärrawäärja on. Ja mis olleks kül innimestel, kes meie keif surrelikud olleme, tröstlikumad ja rõmustawamad ollema, kui se lotus ühhe iggawese ello peale, mispärrast surma pärrime, ni kui Jesus meile sedda on lubbanud. Ni kui Temma jüngritele on ette üttelnud, et Temma saab ülestõusma,

ja ni kui se sündis, ni on Temma ka ette ütelnud, et meie same ülestõusma ja ka se saab sündima. Temma võis tõega ütelda: „Minna ollen se ülestõusminne ja se ello; kes minno sisse ussub, saab ellama, ehk ta küll surnud on.“ — „Ja tõesti,“ ütles Temma, „se tund saab tulles, et keik, kes auas ingawad, Jummal poia ealt sawad kuulma ja sawad ülestõusma ja ellama.“

Keik mis teie, minno armsad lapsed, sel illosal kewwadi aeal siin aedas ja seal orgos ehk mäede peal seal ümberringi agga igganes näete, tunnistab sedda, mis Jeesus Kristus ülestõusmisest ja iggawest ellust on ütelnud. Waatke endid ümber, waatke need puud seisid seal kui surnud, ilma lehteta, nüüd allawad ueste ellama, ja ehitawad endid wärske, rohheliste lehtedega. Tuhhat illosad kirjo liblikad, ja mitme suggu kenna puttokad, mis enne kui nurjatunud ussid, kes agga lehtede külges romasid, siis endid ma alla sibilisid, tulleswad nüüd tibadega ni kui ued lomast ommast audadest wälja, ja rõmustawad endid omma ue ello ülle. Reed lilled siin aedas peinarte peal tulleswad pimmedast mulla alt wälja; ka nemmad on ülestõusnud! Sedda immet lomas tähhele pannema, on meile Jeesus Kristus isse õpetand — seal illosas mõisto, kõnnes sest nisso

inwakesest, mis ma sisse pandakse, ja seal ärramäddaneb, ja siis kui üks illos, uhke pea ma seest ülestõuseb. Igga wilja pea, ni kui ütles meile: „Minna ollen ülestõusnud; ni saad ka sinna o innimenne, kedda auda pandakse, jälle ülestõusma.“

Emale räkides ütles proua: Siin ma näen teie ulgas minno armsad lapsed, kaks lapsokest mustas rietes, kelle emma monne päwa eest on ärrasurnud. Oh mis ärdaste ollete teie mollemad nutnud, kui teie sedda piddite näggema, et teie armsad emma auda pandi. Müüd kui ma sest rāgin tulleb teile jälle wessi filmi, lootke agga teie ead lapsed! ka teie armas, wagga emma saab jälle ülestõusma.

Ni kui Jefuse jüngrid ja temma järrelkäiad naesed, kes ülle omma armsa Jõsanda ja Önnisteggia surma murren ollid, Tedda jälle nähja said, ja ni kui nendel ilmārra ütlemata rööm olli, ni sate ka teie üksford omma armsad emma näggema, temma röömsad palle mitte ennam surma kujul, waid taewalikko illoga walguštud, jälle tundma, ja ka teie rööm sab moistmatta suur ollema. Oh sellexärrast ärra nutke ennam! Pühhige ommad filmad, ja laske meil röömsad olla! sest weel on üks ülestõusminne, üks iggawene ello! Laske meil röömsad olla, ja selle ülle

Summalat tännada ja kita. Keit waggad ristisinnimesed siin laia ilma peal laulawad tännä röömsast süddamest: Alleluja! Riitke Issandat! Ja sedda römo tundes laske ka meil röömsast õiskada: Alleluja!

"Ja nüüd," ütles proua ja tõusis üles, "nüüd tulge minnoga." Temma läks lastega kaljo seina jure, kus Kuno ühhe krusase kenna platsi peale, ühte suurt piklik-ümmargust lauda olli seadnud. Se laud olli kirjo ridega kaetud. Ümberringi ollid rohkelised mullapingid. Lapsed istusid ümber laua ja Edmund ja Blanda nende keskel. Keikide silmad ollid lahked ja röömsad, sedda odates mis weel piddi tulles. Armas olli kül, neid walge ja ruge peaga lapsi ja neid punnastid pallefid seal ringis nähja. Mi illos polle ükski lille pärg, kui ta ka keige parremist rosidest ja lilledest olleks tehtud, mõtles proua ommast melest.

Nüüd pandi üks suur sawwi wagna täis sedetud piima lauale, kuhho munne olli siisse lastud. Igga lapse ees seisis üks uus sawwi-kauksenne. Igga ühhele anti nüüd omma jäggo, ja se maitstes nendel wägga ea. Selle järrel läks proua lastega aedast wälja, pisikeste männikusse, mis aia tagga olli. More mändade wahhel ollid mitmes kohhas illosad rohkelised murro platsid. Proua ütles

lastele, et igga üks pididi samlast, mis seal
 taljode ja pude ümber rohkest kaswas, üht
 weited peesakest teggema. Nemma teggid
 sedda römoga. Need lapsed, kes sellega korda
 ei sanud, pidid need targemad aitama.
 Iggaüks pididi omma peesakest easti tähhele
 pannema. Nüüd läks proua lastega aeda
 taggasi. Ugga wata! siis nägid laua peal
 ühhe sure munnakogi, mis ni kui üks suur
 punnutud rattas wälja näggi. Igga üks
 sai nüüd ühhe sure tükki munnakoki. Ni
 kaua kui lapsed söid, läks Marta sallamahti
 ühhe sure korni täie wärwitud munnadega
 senna männikusse, ja jäotas need munnad
 senna peesakeste sisse, ja need sinnised, punna-
 sed, kollased ehk kirjod munnad nägid seal
 kenna samlast peesades, wägga kennad wälja.
 Kui nüüd lapsed küllalt sönud said, siis
 ütles proua: „Nüüd tulge, nüüd tahhame
 peesakeisi wadata.“ Igga peesas olli wiis
 ühhe karwalist munna, ühhe munna peale
 olli üks salmikenne kirjotud. Mis römokissa
 tõstsid lapsed seal. Sedda römo, sedda öis-
 tamist ei jõua ükski ärraütelda. — „Pun-
 nased munnad! Punnased munnad!“ üidis
 üks, minno peesas on keif punnased munnad.
 Ja minno peesas on keif sinnised, öiskas
 teine, oh keif illosad sinnised, ni kui nüüd
 se selge sinnine taewas.“ Minno ommad

on kollased," üidis kolmas, "weel illosamad kollased kui need wõilillid, ehk need lapsoliblekad mis seal lendawad. Minno ommad üidis neljas, on igga karwa kirjod! "Oh need wõiwad immeillosad kannad olla," ütles üks weike poisikenne, kes ni illosad munnad munnewad. Neid ma tahhaks ka ükskord nähja sada." Woieh, ütles Marta piisikene õelenne. Kannad kül ei munne ni illosaid munne. Minna mötlen wist, et jannes neid on munnenud, kes laddaka põesast wälja kargas ja ärrajooksis, kui ma seal pesfakest tahtsin tehja." Keik lapsed naersid ühhekorraga, ja ütlesid naero pärrast, jannes kül munneb need kirjod munnad." Se naljasõnna on meie päwini mõnnes kohhas weel lifumas.

"Oh mis weidiga," ütles proua, "woib innimesele suurt rõmo tehja! Kes ei peaks ea meelega andma; sest et andminne õnsam on, kui wõtminne! Oh et weel wõik laps olla! Ühte nisuggust rõmo suurte innimeste ulgas tunnewad agga need, kos ommad puhjad ja ilma süita on oidnud. Need agga weel ellawad lapsepõllises Paradisis, seal puhtas rõõmsas Jummal riikis."

Nüüd teggi proua lastele jälle teist aegawidet. Mõnni laps, kes agga sinnised munnad sai, olleks ka ea meelega üht punnast

ehk kollast tahtnud sada. Need jälle kel punnased, kollased ehk kirjod munnad olli, ihhaldasid nissammo kui teised. Selle perrast ütles proua lastele, et nemmad üks teisega piddid wahhetama. Agga sedda munna salmikesega ei tohtind nemmad mitte wahhetada. Se olli nüüd üks uus rõõm, kui nüüd igga laps seddamisi igga karwalised munnad sai. Waatke, ütles proua, ni peab üks teist aitama. Mi kui nende munnadega siin, ni on ka tuhhande teiste asjadega luggu. Jummal jäggas omma andid ni wälja, et innimesed üks teisele neid wõiks wahhetamise kaupa jäggada, ja seddamisi üks teisele rõmo tehja ja armastada. Peaks ikka wahhetamine ja ostminne, ni kui teie weike wahhetamine ollema, ni et ikka mõllemad kasso saaks ja kumbgi ei kaotaks.

Poisikene Edmund lugges omma salmikest. Üks sõepõlletaja poisikene olli selle üle täis immetsemist. Sest sel korral olli weel wähhä kolisi, ja mõnni noor innimenne teadis äddalt, et luggeminne ja kirjotaminne ni ea ja tulloslik piddi ollema. Poisikenne tahtis nüüd kohhe teada, mis siis temma munna peale piddi kirjotud ollema. Oh üks wägga armas salmikenne! ütles proua. Kula agga: Sögi ja jogi eest anna tänno Andjale! — Siis küsis lastelt, kas nemmad sedda ka

ikka ollid teinud? Nüüd weel tulli nendel meele, Jummalat selle ea sögi ja illosa munnade eest tännada, mis nemmad proua õppetusse järrele kōhhe süddamest teggid.

Agga nüüd tahtis igga laps teada, mis temma munna peal seisīs. Keik kippusid proua ümber. Keik need weiked kækesesed, ja iggas kækeseses üks munna, ollid nüüd proua pole wäljauullatud. Keik üidsid ni kui ühhe suga: Mis seisab minno munna peal? Mis minno omma peal? O luggege minno salmikest esiteks!

Proua pididi rahho teggema, ja seadis neid lapsi ringi. Nüüd lugges temma korda möda ühte salmi teise järrele. Igga lapse süddames põlles immo, teada sada, mis temma salmikenne pididi ütlemä. Keik kuulsid prouad, ja ei pōrnud ühte silma temma pealt, kui ta jälle ühte salmi lugges.

Need salmikesed ollid ikka agga mönnin-gad sõnnad õppetuses. Keik ühte kōkko, nende munnade peal, mis ta nüüd, kui ta teiste peal, mis ta pärrast ärrajaggas, ollid peakselt need järreltullewad salmid:

1. Üht on tarmis, laps, armašta Jummalat!
2. Jummal näeb sind, laps, selle karda patto.
3. Sögi ja jogi eest anna tänno Andjale.
4. Üks tännolik südda põlleb taewa pole.

5. Loda Jummal peale, Lemma aitab äddas.
6. Keige kehwaamb on se, kes Jummalat unnustab.
7. Kes Jesust armastab, teeb mis Ta õppetab.
8. Palwe ja töö, teeb eaks ja targaks.
9. Waggadus, eadus ja puhtus, on kolm kallist perliid.
10. Üks ea laps tuleb kohhe.
11. Rangeluselusest polle igganes kaswo.
12. Üht puhhast süddat ei pudu paljo piina.
13. Laps kui sul jumme jookseb, siis mae nitseb sind Jummal.
14. Mi kui rosi öied on puhtad mõtted.
15. Allandus on keige ausam kuub.
16. Kes wallet rägib, sedda ei ussota.
17. Kawwalus on kui mädada munna.
18. Zenitud leib teeb punnased palled.
19. Ahne olleminne toob äbbi ja ädda.
20. Riidsidus teeb süddame kõrwaks kui raud ja kiwmi.
21. Üks wagga mees aitab, kus ta igganes wõib.
22. Tiggedus, kiusamine ja kaddedus, towad sulle agga murret.
23. Wagga, tassasel ja eldel, on üks kuldne kulotaja kirri.
24. Gea olleminne, mitte kuld, teeb armsaks ja ausaks.

25. Kannatus piinas, toob taewa rõmo.
26. Puhhas süddame teadmine, on üks
tümme pea paddy.
27. Kes ead teeb, sel on rõmus südda.
28. Surma wasto olle ikka walmis.
29. Ilmlik lust kaob, ead kumbed festawad.
30. Waggade palk on iggawesed krunid.

Igga laps püdis olega omma salmi peast
öppida ja lugges sedda tihti isseennesele, et
sedda ärra ei unnuataks.

Proua küsis nüüd ringis korda möda,
kas igga laps omma salmi weel piddi teadma.
Mönda piddi temma weel järrele aitama.
Agga pea teadis igga laps omma salmi
illosast ja selgest peast üttelda. Ja paljo
neid, kes ka weel teiste salmisid mõistsid.
Alega möda öppisid keik need lapsed need sal-
mid peast ütlema. Kui nendele agga es-
simeenne sõnna sai allustud, siis mõistsid ikka
pea salmi otsani üttelda. Ja kui nendele
essimeenne pool sai ütteldud, siis teadsid nad
ikka teist poolt üttelda. Ni paljo ühhe kor-
raga ja ni ölsast mängides ja naerdes pol-
nud need lapsed weel millalgi öppinud.

Need isad ja emmad ja need teised lap-
sed, kes ni kaua jo keddo ollid tulnud ja
sedda rõmo kissa, mis alla orgo kōstis,
kuulsid, tõttasid ülles, watama ja kuulma,
mis seal piddi ollema.

Täis rõmo üppasid lapsed omma wanne-
nemattele wasto, näitasid nendele ommad
munnad ja ütlesid ommad õppitud salmid.
Need wannad ollid täis immetsemist. „Ni
paljo,“ ütlesid nemmad, „ei õppi jo lapsed
pole aastaga koddo peast, kui siin ühhe pole
tunniga.“ Se jääb ikka tössi, et lust ja rõõm
ühhe asja jures, teib tööd ja waewad kergeks
teeb.“ „Agga lastele lusti tehja,“ ütles
mõlder, „se on se kunst asst. Seal ex ta
seisab! — Sedda wõib ommetegi õppimiseks
üttelda, se on jo terweni üks elloõppetus
lühhidelt lastele, kuidas ommeti proua lastega
moistab ümberkäia!“ — Proua kinkis nüüd
ka teiste lastele kirjo munne ja kooki, ja
ütles weel kigile: Need wärwitud munnad
woite teie kül koddo ärra süa, agga need
mis salmidega peate mällestusseks alles oid-
ma. „Neid meie muidogi ei sö! ütlesid lap-
sed. Need panneme tallele. Se salmikene
maksab jo ennam kui se munna.“ — Tõssi
kül, — ütles proua — kui teie selle järrele
teete mis ta teile õppetab.“

Proua manmitses wannemid nüüd, et
lastel õigel aeal neid salmikeseid meele tulle-
taks. Ja need wannemad teggid sedda.
Kui üks laps sõnna pealt ei tahtnud kuulda,
tõstis isä omma sõrme üles ja ütles: Üks
ea laps — ja laps wastas „kuleb kohhe,

ja kulas siis ka kohhe. Kui üks laps püdis walletema affata, ütles emma: „Kes wallet rägib“ — ja laps lõppetas ütteldes: „sedda ei ušota!“ jäi punnaseks ja äbbenes ennast walletamast. Ja ni prukisid wannemad ka neid teisi salmikeisi, sündsal aeal.

Lapsed ütlesid weel tihti: „Ello aeg polle meil weel ni röömsad päwa olnud. Roh, ütles proua iggakord, olge agga oolsad töle ja palwele ni kui salmis õppetab, siis walmistan ma teile igga aasta nisugguse munnade pühha. Agga kes kurri ja sõnnakuulmatta on, se ei tohi siis pühhale tulla. Gest se peab agga eade laste pühha ollema. Oh, kuidas siis need lapsed seal orgos ni eaks ja sõnnakulelifuks said!“

Wies peatük.

Üks paar munne — kallimad kui kullast tehtud olleksid.

Ulga rahwa seas sel weike laste pühhal, olli prouale üks noormees silma pütunud, kes seal röömsa selfi ulkas wägga furb seisits. Se pois ehk wõis kueteistkümnne aastane olla. Temma rided ollid fehwad nähja, agga wägga ausa ja terwe, ilma rikkomatta palle karmaga;

temma illosad walwakad pea-karwad ullata-
sid temmale õlgadest sadil, kões olli temmal
üks pitk reisikep. Kui nüüd surem ulk wa-
tajad olli ärralahkunud, küsis proua tem-
malt alledaste, miks ta nenda murrest piddi
ollemä.

Oh, ütles se pois, ja silmad jooksid
temmal wet täis, — minno isä olli üks
kiwiraiduja, ja surri nüüd kolme nädala
eest ärra. Minno emma kahhe piisikesse
lapsaga, üks poisikenne ja üks tudrukukenne,
peawad nüüd waest wiisi ellama. Mind tah-
hab minno onno omma jure wötta ja mulle
isä ammetit, mis ka temma prugib õppetada,
et minna emma aitaks ja isä ennast ilmas
toidaks. Selle jure lähän minna nüüd.
Minna tullen jo wiiskümmend wersta, ja
pean weel nisamma paljo minnema. Sest
se onno ellab kaugel siit ühhes teises kohhas
mäggedes.

Proua sai ärranis selle pärrast, et temma
omma ello selle waese kiwiraiduja läsjaga
pea ühte läks, wägga ligotud. Temma andis
temmale munnadega piima ja ühhe tükki
munnaoofi süä, ja kinkis temmale mõnda,
misä omma emma wöis aidata. Edmun-
dil ja Blandal olli tedda ka wägga alle.
„Säh, — ütles Banda, — wi sedda pun-
nast munna omma piisikesele bekesele, ja ütle

temmale minno poolt õige süddamest palju tuhhat terwid. "Jah," ütles Edmund, "sedda sinnist munna palju terwisega wi omma wennakesele ja ütle temmale, et ta meid watama tulleb. Meie anname temmale siis ka piima roga ja munna kooki." Emma naeratas, tõi weel ühe malitud munna ja ütles: "Sedda munna anna omma emmale. Se salmikenne seal peal on se keige parrem troost, mis mul temmale anda on. Loda Zummalapeale, Temma aitab äddas! Ja ni saab se munna temmale, üks armas kingitus ollema, ja kui ta selle salmi järrele teeb, siis on se küll se keige parrem kingitus, mis temmale siin ilmas võib anda." Se pois tännas süddamest. Mölder wöttis tedda õmajale ja teisel ommikul, kui kaljo seljad, mis sedda orgo ümberpirasid, punnetama akkasid, toetas se rõmustud noor mees omma leppi teele, kui mölder temmale weel enne kaera-leiba ja kitse justu olli kaela-kotti pistnud.

Bridolin, ni olli poisi nimmi, kes nüüd ülle mäede, ülle kõrge kaljode, ja läbbi sügawa orgode wahwelt eddasi astus. Kolmanda päwa õhto olli temma agga weel seitse wersta omma onno maja jurest. Agga wata seal, kui ta möda kitsast teed ühte pilwedesse ullatawa kaljo möda ronnis, ja

fenna süggawasse pimmedasse wössose orro
sisse irmoga alla watas, näggi ta korraga
ühhe waljastega saddolos obbose; tek olli
tulli punnane ja ratsutid ilgasid kui selge
fuld. Agga se obbone watas temma pole
ülles ja irnuš, kui olleks römustand, ühte
innimest nähjes, ja kui olleks tedda röm-
öiskamisega terretanud tullemast.

"Oh Gummal!" ütles pois, "kuida se
waene lojus fenna süggawasse auko on sa-
nud, temma näitab kui ühhe Rittersi (möis-
nikko) obbone ollema; kui sel ärral, kelle
omma temma on, agga polle õnnetust juh-
tund, üks saddulas obbone ilma mehheta
ühhes nisugguses kohhas on ikka üks assi,
mis ülle innimesse karwad püsti lähhawad.
Mul tulles irm, ma pean ommeti järrele
watama." — Temma püidis kaua, agga
asjata fenna alla ronnida, et temma kül
sedda mägedes olli õppinud. Wimaš
leidis ta kaljode wahhel, ühhe kitsast teeradda
mis mäelt jookswa wessi sisse olli jurinud,
agga se olli nüüd kuiv. Temma sai õnne-
likult alla. Seal näggi ta ühte meest ausa
pallega rittersi rietes ühhe rippowad kaljo
warjol pikkali maas. Temma ilgaw kübbar
ja uhke sulgedetut, ollid temma kõrwal, ja
odda seisš seal jures. Se mees näggi wäga
lahwatand wälja ja pois ei teadnud mitte,

kas ta agga pidbi maggama, woi opis sur-
 nud ollema. Alleda süddamega läks temma
 jure, wöttis sõbralikult temma käest finni ja
 ütles: armas Ürra kas teil middagi wigga
 on? — Se mees löi silmad lahti, watas
 seiswas silmadega poisi peale, õhkas südda-
 mest ja püdis räkida. Agga temma ei sa-
 nud sanna suust wälja. Siis näitas käega
 suu peale, ja siis kühbara peale, mis temma
 kõrwal maas olli. Bridolin mõistis et ta
 jua tahtis, wöttis kühbara ja läks wet otsima.
 Üks paar alli pajo, süggawas seal auko nur-
 gas näitasid temmale, et seal wet pidbi ollema.
 Temma läks senna, leidis märga maad, pug-
 ges tüf aega kaljode wahhelt läbbi põesaste
 üles, ja wata seal jooksis üks weike allikas,
 selge kui klaas, sammeldand kaljo wahhelt
 wälja. Bridolin täitis kühbarad ja ruttas
 siis jännuse pole. Se jõi tihti ja pikkad
 sõmud. Aega mööb peasis ka temma feel
 lahti.

„Summal olgo tännatud!“ olli temma
 essimenne sanna. „Ka sulle suurt tänno
 sõbralik pois, ütles ta ärraläinud ealega ja
 laskis pead kae nõale. Sind on Summal
 mulle saatnud, et minna ei pidand lõppema.
 — Agga kuida mind nüüd nälg waewab!
 Kas sul polle pallokest leiba liggi?“

„Oh armas Summal,“ üidis Bridolin,

olleks ma waene sedda ette teadnud. Kaera leib ja kitse just, mis mul laela kottis olli, on wiimne kui põrm otsas. Agga ota ota, üidis ta nüüd rõõmsast, siin on mul jo weelgi need munnad. Need on üks terve, ja kosso: tarw toit. — Temma istus tühma samla peale mehhe kõrwale mahha, mõttis need wärwitud munnad wälja, koris kohhe ühhe ärra, leikas sedda omma ligete noaga kui ouna, lipsowisi katki, ja andis ühte tükki teise järrele selle mehhele. Se mees söi, jõi wahhel ja söi jälle.

Bridolin tahtis kolmandat munna katki lüa. Agga se mees ütles: Ea kül, lasse se jada. Se polle ea, kui kaua nälginud innimenne ühhe korraga palju sööb. Minnul on nüüd kül. Mi ea polle se mul weel ellades maitse nud. Se olli üks kunninglik sömaaeg. Minna tunnen, Jummal tännatud, et ma tuggewam ollen, ütles temma ja istus üles. Oh kui sinna polleks tulnud, siis olleks ma kül seie sel õsel wiist surnud. „Agga,“ ütles Bridolin, kui ta sedda aljast rinna kattet ja neid mitmekarwalisi kallid ridid watas, „ausa ritter, kuidas teie siis omma obbosega seie jõlledas se auksu alla saite?“

„Minna ollen agga üks sakste teender,“ ütles se mees, ja reisin jo mitto nädalad ümber sakste asjo tallitamas. Minna ollen

siin metslistes mäggedes ärra efsinud. S
tulli peale. Korraga langesin ma sealt järsko
kalbalt seije põhjatuma süggawausse sisse.
Obbosel, kes terve jalgedega on, ei sanud
ädda. Agga minna ollen siin jallale aiget
sanud, et ennam käia ei wõi, ja ennam
obbose selga ei sa üppata. Siiski on se
weel immelik, et mees ja obbone rusuks ei
sanud. Minna ei jätsa Zummalat küllalt
tännada! Minna mäsissin sedda awa ni
easte kui mõistsin, kinni; agga se awa tust
teggi mulle liga. Minna ollin jo walmis
siin kaljode wahhel surrema. Siis tullid
sinna, ea pois, ni kui üks ingel taewast.
Ütle mulle ommeti, kuidas sind kutsutaks ja
kuidas siis sinna seie kõrbe, kus rahwast ellamas
polle, olled sanud? Bridolin ütles omma
nimme ja juttustas omma ellokäiki, ja se
mees kulas tähhele pannes, ja küsis ikka
wahhel jälle mõnningad asja. „Zimmelik,“
ütles temma, munna forede peale näidates,
mis seal laiale maas ollid, et nemmad ni
illosad punnased ja sinnised on. Minna
polle weel millalgi nisuggusid munne näinud.
Rule, lasse mulle sedda munna, mis weel
terwe on ja mis sa omma kaelakotti pistsid,
üksford öige korra pärrast wadata!”

Bridolin andis munna, ja rakis kuidas
ta neid sanud. Se mees watas sedda munna

wägga tähhele pannes, ja silmad ollid temmal wet täis. „Minno Jummal,“ ütles temma, „se mis siin munna peal on kirjutud, on kül wägga tõssi: Loda Jummal peale, Temma aitab äddas. Sedda ollen ma nüüd näinud. Süddamest pallusin ma siin süggawas autus Jummalalt abbi, ja Temma on minno palwed kuulnud. Temma arm olgo selle ülle iggawest fidetud! Ja õnnistud olgo need lapsed, kes sulle selle pari munne kinkisid. Oh, nemmad kül ei möttelnud, et nemmad sellega üht wõerast meest pidid surmast peastma! Õnnistud olgo se ea proua, kes seiemunna peale selle tröösilikfo salmi kirjotas.“

„Armas Bridolin,“ ütles temma, „anna sedda munna minnole, minna tahhan sedda tallele panda, et ma sedda illosad salmi, mis minnoga ni tõeks läks, ikka woin filmi ees nähja. Jah, minno lapsed ja lapse lapsed peawad sellega Jummal peale lootmisjes kinnitud sama iggakord kui nemmad selle peale watawad ja sedda salmi loewad. Ehk wahhest weel juttustawad sadda aasta pärrast, minno laste lapsed, kuidas immelikult Jummal nende wanna wanna isä ühhe pari munnadega nälja surmast on peastnud. Minna tahhan sulle nende munnade eest middagi muud anda.“ Temma tõmbas omma rahha kufrud wälja, ja andis igga munna

eest, mis ta olli ärrasõnud, ühhe kuld rahha, agga selle eest illosa salmiga, kaks tükki. Bridolin ei tahtnud sedda munna kül mitte temmale jätta, agga se mees pallus ni kaua kui ta sedda temmale andis.

„Bata ommeti,“ ütles se mees, kui ta kaljo seina peale ülleswatas, „õhto jouab, ja need kaljod ja mõssud wirwetamad õhtusel päwa paistel, ni kui punnane kuld. Ratsu ommeti ükskord, mind obbuse selga aidata. Se tee kussalt ja seie irmsasse auko, kuhho päike millalgi ei paista, alla tullid, lassseb mind ka ühte üllespeasemist lodata.“

Bridolin aitas tedda obbuse selga, ja weddas obbost ratsutid piddi eest. Nemmad said kitsast teed möda, agga sure waewaga õnnelikult ülles. Oh kuidas se mees seal rõmuistas, kui ta jälle päikesest, metsad ja mäed ümberringi päikesse terradest walguitud, tulle karmu punnetawad näggi.

„Minno onno jure,“ ütles Bridolin, „jõuame nüüd kül weel. Minna astun kermesti, kül teie obbone jõuab järgi. Minno onno saab teid rõmuga wasto wõtma. Temma on üks ea mees. Teie ei sa üksnes ead õmaja leidma, waid tõest ka ead abbi aige jalla süttitamisse aeal.“

Pimmedas weel joudsid nemmad selle ausa kiwiraiduja maja jure. Temma wõttis

sedda saksa tendrit römoga wasto, ja toppo-
tas omma nore onno poiale ölla peale, et
temma oolsa ja ea tööd olli tallitand, —
Bridolin kahhetset nüüd, et temma ei wõi-
nud sõnna piddada, ja neid wärwitud munne
emmale, wennale ja öele sata. "Oh mis
munnad," ütles Bridolini onno, "minna
kül ei tea, mis sa teik punnastest, ja sinnistest
ja kirjo munnadest siin jahwatad, ehk miks
need munnad parremad teiste lindude mun-
nadest, kus ka töeste palju neid palju illo-
saminne kirjuts malitud on; ehk kui need ka
selgest kullast olleks, siiski olleks nemmad
tarmis olnud ärra süa, et agga se tubli
mees siin ei piddand nälga surrema, ja et
ka sinnust üksford üks tubli mees saab.
Sinna olled teinud ni kui se armolinne
Samaria mees, — ja minna tahhan se
perremees olla. Agga maksta polle sul minnole
tarmis," ütles ta weel naerdes. "Kas kuled."

Se saksa teender näitas sedda munna.

"Se on immelik illos," ütles onno Bri-
dolinnile. "Siiski jätta sedda temmale, se
kuld siin saab sinno emmale armsam ollema.
Tulle, ma wahhetan sedda sulle penekeste!"
Se pois immetset ülle selle ulga rahha, mis
ta selle eest sai, sest temma polnud sedda
kulda tundnud, et ta sedda weel polnud mil-
laldi näinud. Pealegi ei uskud temma

bieta sedda kollast kulda. — „Wata,“ ütles onno, „ka sinno emmale saab se salm tõeks: Jummal aitab äddas. Se salm on kallim kui keif kuld. Siiski on ea, et sedda salmi ka ilma munnata võib meeles piddada. Arra unnušta sedda ellades mitte.“

Se saksa teender olli ni kaua seal, kui foggoniste terweks sai, ja kinkis enne kui obbose selga istus, kigile seal maias weel rohkesti.

Aues peatük.

Üks munna, mis tõesti kulla ja pärlitega sai ehbitud.

Sel kermwadel ja suil ei sündind seal orgos middagi isseärranist. Need sõepõlletajad arrisid ommad piisikesed põllud, ja käisid wolsast metsas, süüsa põlletamas; naesed toimetasid koddosed tööd, ja kaswatasid paljo kanno, ja need lapsed küsisid tihti, kas ei piddand jo pea lihhaweted tullemä. Ugga se ausa proua olli nüüd mitto korda wägga kurb. Temma wanna trui teender, kes tedda seie olli saatnud, jo eßiotsesest kus suremid ehk piisemid teekäitisi olli käinud, ja temmale tallitamissed olli toimetanud, ei sanud

jo ammogi sealt orgost wälja, sest temma
alkas pöddema. Ja kui süggis sai ja neil
wösfodel kaljode külges ümberringi lehhed
jo kirjod ollid, jõudis ta äddalt weel ülle
toa ukse wälja minna, et ennast, mis ta
armastas, päwa käes olleks paistnud. Proua
nuttis alledast selle ea wannamehhe ja irmo
pärrast, et nüüd omma wimist tugge pididi
kautama, sallamahti mitto pea täit. Se
koormas tedda ka wägga, et ta temma läbbi
omma isä-maalt ennam ühtegi teadmist ei
wöinud sada, ja siin üksikus orgos ni kui
terweni ilmast lahbutud pididi ollema.

Sel aeal teggi üks teine aäsi prouale
weel ennam irmo ja kartust. Wönned söe-
pöletajad tullid ühhel ommikul metsast koddo,
ja juttustasid möldrele: Kui meie minnewal
öfel rahholiste omma põllewate milide jures
istusime, siis tullid forraga nelli meest meie
jure; nendel ollid raudsed mütsid peas ja
raudsed wammused selgas, ja kandsid sured
mögad wöel ja pididasid pikkad oddad käes.
Nemmiad ütlesid endid Irmonurga krahwi
palgalised ollema, kes ühhe sure seltsiga seie
mäggedesse olli tulnud. Nemmad nõudsid
ka teiki järrele siin kohtas." Mölder tõttas
selle ue sõnnomega kohhe proua jure, kes
just aige Runo wodi jures istus. Temma
jäi, kui mölder Irmonurga nimme nimmetas,

fui furnud kahwatand, ja üdis; „Oh Jummal se on minno irmsam waenlane! Minna ei mötle muud, kui et ta mind otsib ärra tappa. Eiga need sõepõlletajad minno ülespidamisse kohta nendele ei piddad juhhatama.“ Mölder tõendas, et ni palju kui temmal teada, polle prouast juttogi olnud. „Need mehed,“ ütles temma, „on endid selle tulle jures agga soendand, ja on ommiko eele jälle emale läinud. Agga et nemwad weel mäggedes ümber lusiwad on siiski töäsi.“

„Armas Dswalt,“ ütles proua möldrile, „minna ollen sest aeast kui teie mind omma maiasse wõtsite, teid kui üht jummalakartiliko õiglast ja usotawa meest tundma õppind. Sellepärrast tahhan ma teie kätte omma koggona ellofäiki uskuda, ja teile sedda suurt irmo awwaldada, mis nüüd minno süddant täidab, sest teie ea nõu ja trui abbi peale pohjandan ma omma lotust.“

„Minna ollen Rosalinde, Burgundi hertsogi tüttar. Kaks kuulsad krahwi kossisid mind — Hanno Irmonurgast ja Arno Lindenburi. Hanno olli se rikkam ja wägewam herra kangel ümberringi, kellel palju lossi ja palju sõddamehi olli, agga temma polnud ea ei ka ausa. Arno olli küll se wahwam ja ausam ritter seal maal, agga Hanno wasto piddades, waene, sest temma

polnud omma ausa, rahholise isä käest muud kui üht waewaliko lossi pärrinud, ja temmal polnud mõtteski ommale wäekaupa weel teisi püda. Temmale andsin ma isä lubbaga omma kät ja wisin temmale ühhe tükki maad mitme kindla lossiga prudi andeks. Meie ellasime üheskous ni kui taewas.“

„Hanno Irmonurgast süllitas tullist wihha minno ja minno mehhe wasto, ja sai meile werri waenlaseks. Siiski piddas ta omma wihha falla, ja ei näidanud sedda awwalikkus ridus. Siis piddi minno mees keisriga sõd-
dasse minnema paggana maade rahwa wasto. Hanno piddi nendega seltsis minnema, agga keif suggu ettepöörmistega moistis ta omma walmistamistega aega wita, jäi koddo ja lubbas agga ni pea kui wõimalik wäe ulgaga järrele minna. Ni kaua kui minno mees kaugel raja peal wõera rahwaga isä : maa eest wõitles, ja sel koggona ristiussõ sõdda weel küllalti teggemist olli, selle üllemelelise wasto tõrkumissaga, tungis kawwal Hanno meie maakohta — ja ühtegi polnud, kes temmale olleks wasto pannud. Temma ärwitas keif ümberringi, ja wõitis üht kindlad lossi teise järrele. Minnul ei jänud muud nõu, kui omma kahhe lapsaga ärrapõggeneda. Minno wanna ea Runo olli minno aino-
tene abbiingel selle irmo täis reddo teel, kus

ma igga silmapillt Hanno taggafiusamist kart-
sin. Runo satis mind seie mägedesse, kus
minna terwe ilma eest peidetud orgos ühte
ni rahholiko elloasfed leidfin."

Siin tahtsin agga ni kaua wita, kunni
minno mees piddi söddast taggasi tullesma,
ja meie ommadust selle üllekohtose Hanno
käest ärra kiskuma. Aeg aealt läks Runo
siit mägedest wälja rahwa ulka, södda san-
numid korjama, agga ikka tulli ta murreliko
sannumittega taggasi. Ikka weel möllas se
tigge Hanno meie maal; ikka weel turis
södda õljuwa õnnega wõera rajade peal.
Nüüd on jo pea aasta, et minno ea Runo
aige on, ja sest aeast sadil ei tea minna
ühtegi ommast armsast isä-maast, ja ommast
armsast mehhest. Oh, ehk ta jo ammo lan-
ges waenlase mõega alla! Ehk tulli Hanno,
kes nüüd liggi on, omma rahwaga minno
sallakohta ülesotsima, — agga mis siis
minnust saab? Surm olleks weel se keige
parrem, mis mulle nüüd wõiks tulla. —
Oh räfige nende sõepõlletajatega, armas
Dswald et nemmad mind teada ei anna."

„Mis teada anda!“ ütles mölder. „Minna
seisan keikide eest, igga mees annaks ello teie
eest. Enne kui Ants Irmonurgast teile peak-
middagi pahha teggema, peab ta meie kei-
kide kät katsuma. Sellepärast ärra murret

sege aus proua!“ Nisammo räkisid ka need sõepõlletajad, kui mölder neile asja olli räkitud. „Tulgo temma agga,“ ütlesid nemmad, „kül meie omma raudropidega temmale teed näitame.“

Se ea proua ellas nüüd need päwad allati murretsemisise ja irmoga. Temma ei uskund paljo ennam urtsikust wälja astu, ja ei lasknud ka kumbagi omma lapsi ulse ette. Temma ello olli kül kurb ja täis murret, agga kui seal mäggedes waggaseks jäi, ja neid raud wammusse mehhi ennam kuulda põlnud, siis usaldas ka üksford, ühte weiket lusti käiki teggema. Se olli siis pitla wihma järrele üks wägga illus, armas süggisene pääw. Mõnni sadda sammo temma urtsiko jurest olli üks maa modi palwe maja. Se olli kül männi palkidest tehtud, ees põlnud sessel seinä. Seal ones olli Marja pöggeneminne Egipti maale nähja, ühhe wägga armsa pildi peale, kedda Runo ühhekorra käima pealt olli liggi tonud, et ead prouad temma omma pöggenemisise peal trööstiks. Selle palwe maja tagga olli üks kõrge kaljo, ja selle maja ees seisid mõnned männid, ja warjasid esimest poolt. Se koht olli ni waiklik ja armas, et siin ohhos ja rõmus wõis aega wita. Senna läks üks kenna te möda rohbelist maad, kenna kaljode ja põesaste wah-

helt läbbi. Se olli temmal armas lusti käik. Temma ei läinud ka segiford koggona ilma irtota senna. Temma pallus jo maja ees omma lastega põlvile. Ühhe suggone willitsus Jummaliko emmaga, kes ka omma lapsega wõerale maale piddi pöggene, ligotas temma süddad ja rohkest jooksis wessi temma palle sid möda mahha. Temma pallus tük aega ja istus siin pingi peale. Temma lapsed noppisid ni kaua kaljode küljest ümberringi marjo, ollid rõõmsad, et igga marjofenne ni kui üks ülgawa must kobarafenne wälja näggi ja läksid aeg aealt eemale.

Kui nüüd se proua ni üksi seal istus, wata! siis tuli üks reissimees kaljode wahhelt wälja otse selle maja pole. Temmal olli reissijate modi üks pitt must kuub selgas ja üks lühhikenne mantel ülle. Temma kühbar olli illosa karwaliste merrefonna karpidega ehhitud, ja käes olli temmal üks pitt walge kep. Temma olli pealt nähha, wägga wanna, agga siiski üks wisakas, illosa kombega mees. Temma pitkad peakarwad, mis pea laelt silledad mahha rippusid, ja temma pitt abbe olli ni walge kui lummi, agga temma palled weel punnasemad, kui feige illosamad rosiöied. Proua kohkus kui ta sedda wõerast meest näggi. Temma terretas prouad alland, lihkult ja allustas temmaga juttu. Agga

proua olli omma juttoga wägga ette watlif ja järrelmõtlik. Proua watas kartes temma peale kas ta tedda kui üht opis wõerast, tundmata meest ka tohtis uskuda.

"Aus proua," ütles wimaks se reisiija, "ärä karte mind. Teie polle mitte ni wõeras, kui teie mõtlete. Teie ollete Rosalinde Burgundist. Minna tean ka wägga easti misfungune kowwa kiusatus teid sundis siin koleda kaljode wahhel warja kohta otsima. Ka teie mees, kellest teie nüüd jo kolm aastat ärä ollete, on mul wägga tutaw. Sel aeal kui teie siin erranis ellate, on ilmas mitto asja teiseti mudetud. Kui teil weel ial iggatsemist on, sest east Arnost Lindenburiist teada sada, ja kui temma malletus teil süddamest weel polle ärä kustunud, siis wõin ma teile keige röömsamid sõnnumid temmast kulutada. Nüüd on jo rahho aeg. Woido frantsidega ehbitud tulli se frislilik södda wäggi taggasi. Teie mees on ommad risutud lossid taggasi wõitnud. Hanno se furjateggiija peasis waewalt seije mäggedesse ja ka siit on temma jälle ärä pöggenend. Teie mehhe keige surem ihhaldamine on nüüd teid omma armsad abbitasa, jälle ülesleida."

"Dh Summal," üidis proua, "mis sugune rõmo sannum!" Dh kuida ma tannan sind, armas Summal." Temma laskis põl-

wile, ja rohkeste jooksis wessi möda temma pallesti. „Jah,“ ütles temma, „sinna armas Zummal olled minno kibbedad silmawet näinud, minno süddame õhkamised mõistnud, minno jätmatta palwed kuulnud!. — Oh Arno, Arno, et mulle pea se õnnelik silmapilk tulleks, sind jälle nähja sada ja sulle sinno lapsi, kes sinno ärraminnemisse ael weel opis wäetid ollid, ette tua, et sinna nende suust esimest korda sedda armsad isfanimme fuleks.“

„Mõtletül kaksite, sinna wöeras mees, ütles ta reisijale, kas ma omma mehhe peale mõtlen, kas temma mällestus minno süddamest polle ärrakaddund? Oh minno lapsed — üidis temma kahhe weifese wasto, — kes kartes nattuke maad seisid, ja sedda wöerast meest kui uut asja watasid, „oh tulge seie!“ Mõllemad lapsed tullid kohhe.

„Sinna, Edmund,“ ütles ta nüüd poisifesele, kui ta tedda käskis, mitte kartlik, waid julge olla, „üttele selle mehhele siin sedda weifed palwed, mis meie igga omniko isfameest pallume.“ Se poisifenne pandis käed risti, ni kui olleks se iggakord ni piddand ollema, kui ühte palwed ka peast ütleks, ja ütles nähtawald ligotud, filmi taewa pole tõstes, kowwasti ja selgest: „Armas Jäsa taewas! Wata meie waese kahhe lapsokesse

peale mahha! Meie issa on soddas. Dh ärra lasse tedda surma leida. Dh meie tahhame ka waggad ja ead olla, et sel armsal issal rõõm on, kui ta meid üksford jälle näeb! Dh ja, kule meie palwed!”

„Ja sinna, Blanda,” ütles ta walwaka peäga punnase palledega tüddrukufesel, „ütle kuida pallume õhto issa eest, enne kui magama eidame?” Laps pandis nisanimo käed ristti kui poisikenne, tõstis ommad sinnised filmad taewa pole ülles ja pallus äbbelik armsa, tašsase ealega: „Armas Issa taewas, enne kui meie ingama lähheme, üame weel sinno pole omma issa eest ma peal. Lasse temmal rahho ingata, ja sinno ingel kaitsego waenlast temma peale tullemast. Kinki ka armsa emmale rahholist und, et temma omma rasked murret nattukest unnuštaks. Oh! kui sa temmalt ka maggusad und tahhat wõtta, siis lasse sedda issade filmade peale eldest waoda. Dh peaks se õhto meie ärralahkumissfest se wiimne ollema. Peaks pea selle päwa rõmus ommit koitma, millal meie tedda jälle nähja same.”

Amen, Amen! ütles se emma, kui ta käed risti pandis, ja nuttes taewa pole ülles watas.

Müüd affas reisija forraga waljuste nutma. Ühhe filmapilgoga olli temma neid

rided, farwo ja abbet, reisi mantlid ja lube ärrawistanud, ja seisib nüüd kallis, ritтери rides purpurist ja fullast, norusse illos, täis ello ja rammo seal, ja lahutas käed proua ja laste wasto laiale, ja üidis tuggewa läbbi süddame tungiwa ealega: Oh Rosalinde, minno abbikasa! Oh Edmund ja Blanda, minno armsamad lapsed!

Proua olli äkkisest römo ehmatamisest ni kui tuim. Need lapsed, kes kui reisi ja waljuste nuttis, just emma peale watanud, ni kui olleks nemmad abbi selle mehhele pal lunud, watasid kui nad nüüd omma nimme kuulsid, ümber ja kohkusid ülle selle imme, mis nad arwasid näggema; sest nemmad arwasid, et emma nendele tihti wanna ramatutest olli juttustanud, muud ühtegi, kui et se wanna mees ennast ühhekorraga ühheks taewalikuks noreks mehheks — ühheks inglisk olli muutnud; ni illos olli isä nende melest. Ede poolt olli temma ka se feige illosam mees selle fristliko wäulga sees. Oh kuida rõõmsad ollid nemmad nüüd, kui emma nendele ütles, et se illos herra nende isä olli, kellest ta nendele ni tihti olli rāfinud. Isä, emma ja lapsed ollid nüüd ni õnnelikud, kui olles nemmad jo taewas olnud, ja üks paar tundi kaddus nendele ni kui üks paar filmapilko.

Rosalinde olli omma mehhe juttust kuul

nud, et ta ühhe sure seltsiga wiitmata kohhe ratsa seie olli sõitnud, tedda siit liggi wõtma, agga et ta nende äkliste, kardetawa kaljo teede pärrast omma ratsasaaatjad tahha olli jätnud, ja reisimehhe ridis, mis sel aeal ka paljo suurt suggu rahwas pruufisid, kui nad tundmatta kombel tahtsid reisida, jalla olli ees tulnud, et kermemalt temma jure jõuda, et sel wöeral kombel näeks, kuidas proua ja lapsed piddid ellama, ehk terwisel ollema ja neid omma wastowõtmisele walmistama. Rosalinde küsis, kuidas se sündis, et ta nende ellokohta ni selgeste teadis.

„Oh Rosalinde,“ ütles temma, „meie folkosaminne on sinno eateggemisse palk nende waeste rahwa wasto, erranis nende laste wasto siin orgos. Selle pärrast on Jummal sinno lastele nende isä jälle kinkinud. Ilma nende sinno eateggemisse kombeteda põlleks meie endid ni pea, ehk ka wahhest millalgi ennam näinud. Sest iggalt poolt ollid sinna meie waenlastest ümberpiratud, ja kui pea olleks sa wöinud nende kätte langeda. Pärrast kui ma omma rahwaga seije mägedesse jõudsin, pöggeneš Hanno ommaadega kes teab kui kaugele. Temma näitas prouale sedda wärwitud munna selle salmiga: Loda Jummal peale, Temma aitab äddas. „Wata seal,“ ütles temma, „se

munna olli Jummalala käes se abbi, mis läbbi meid jälle kokko satis. Minna olin kaua aega rahwast ilmarrota wälja saatnud, sind otsima, agga ikka ilmaasjata. Siis tulli üksford Elbert, üks minno teenritest, kedda ma jo mõtlesin kadund ollema, et ta mul jo wägga kaua ärra olli, ühhelt sõidult taggasi. Temma olli ühte auku langenud, ja olleks pea senna nälga surnud. Üks wõderas noor mees peastis tedda ühhe paari munnaga nälja surmast, ja kinkis temmale pealegi weel sedda munna, selle kalli salmiga, temma peasemisise mällestamiseks. Elbert näitas mulle sedda munna. Agga armas Jõsand, kuidas minna immetsefin. Silmi peale lües tundsin ma kohhe sinno kae kirja. Silmapilk istusime obbošte selga ja sõitsime senna marmori murro jure, kus se ea pois tööd teggi. Se juhhatas meile teed seije. Kui sinnul sedda armsad sõbbra: likko mõttet mitte polleks olnud, nende lastele wärwitud munnadega ühte pühha walmis: tada, kui sinna põlleks ilmlikko ande jures ka waimolikko ande peale ni armsaste mõt: telnud, ja neid kallid õppetuse salmisi mitte munnade peale kirjotanud, olleks teie keif, sinna minno weike armas Edmund seäl, ja sinna minno weike kallis Blanda siin, kui teie ühhe wõbera poisi wasto põlleks ni armo:

lised olnud, oh siis polleks se tännine rõmo pääw meile mitte osaks sanud. Igga armo ande peale — olleks se ka weel ni weike — tulles ikka Jummalala õnnistus, kui se agga puhtast süddamest ia ilma taggasimaks-misise lotusfeta on antud. Se on üks seemne iwwa, mis rohked wilja kannab. Jummalala tallitamisise läbbi toob temma meile jo maa peal paljo õnne. Teie armsad lapsed, sedda pandke elloaeg tähhele. Andke waestele ea meelega, ja püüdke teistele üht rõmo päwa walmistada, ni kui teie emma teeb. Nitake teisi äddast, ja teid saab ka aidatud sama. Allastage teiste peale, ja teie sate ka allastust leidma. Röömsast sate teie siis Jummalala peale lootma, ja se kaljokõwwa tössidus selle õrna munna kore peal seal, se suur tössidus, mis tanna ni armsaste töeks sai, saab ka eddaspidi teie jures töesti töeks sama. Temma ei sa teid millalgi ilma abbita jätma. Sedda näete sest juttust. Selle pärrast tahhan minna sedda munna, kulla ja perlitega lasta ehitada, ja omma lossi firriko altri jure mällestuseks üllesrippotada.”

Senni olli õhto jõudnud, ja jubba iilgasid mõnned tähhed selge taewa küljes. Krahw Arno läks omma abbikasaga kässi käes temma maese maia pole, ja need kats pisikest käisid nende ees. Siin otasid neid ued rõmud.

Se saksa tender ja Bridolin, temma peastja, ollid siin, ja ollid senni Runoga jutto ajanud, kedda temma armsa herra tulleminne pealeselt terweks olli teinud. Se ea pois Bridolin, kellele krahwi proua need munnad olli kinkinud, tuli essteks liggi ja terretas tedda ja neid lapsi, kui üks wanna tuttam rõõmsast ja sõbralikult. Siis astus Elbert, se saksa teender, kedda need munnad nälja surmast ollid peastnud, allandussega liggi ja ütles: „Laske mul, ausa krahwi proua, selle eateggewa käele suud anda, kes mind Jumala tallitamisse läbbi surmast peastis.“ Sel tubli Runol affas krahw kui ommal fige truimal teendril ümber laela, nisamma ka sel tubli möldrel, kes pühhapäwa rides omma sinnise kuega seal seisis, rapputas temma süddamest tedda tännades kät. Nemmad sõid sel öhtul keit ühhes, ja ollid süddamest rõõmsad ja lustilised.

Agga teisel ommikul olli suur bislaminne seal koggona orgos. Se sannum, et selle ea proua mees, üks suur wägga suurtsuggo herra, olli tulnud, pandis keit seal lifuma. Wannad ja nored tullid ülles tedda watama, ja keit se weike maja ümberringi olli rahwast täis koggonud.

Krahw astus omma proua ja omma lastega wälja, ja terretas neid rahwast arm-

saate, ja tännas neid keige ea eest, mis nemmad temma proua ja lastele ollid teinud. „Oh polle meie nende eateggijad,“ ütlesid rahwas wessiste silmadega, „temma on meie keige surem eateggija.“ Krahw seltsis kaua selle ea rahwaga ja räkis nende igga ühhega, ja keif ollid ülle temma sõbrusse röömsad.

Senni ollid krahwi rahwas mõnne sõepõlletajate abbiga, ühte teed senna orgo leidnud. Trompetid mängides tuli mitto ritterid ja üks ulf nende teendrid ratso ja jalla kahhe metslise mäe wahhelt wälja, tullid senna orgo, ja nende kühbarad ja oddad, ilgassid päwa paistel kui wälkid. Keif terretassid omma ülesleitud krahwi prouad sure römoga, ja nende römo kissa kõllas mäggedest ümber ringi taggass. Krahw Arno jäi weel paari päiwi seie; sel öhtul, enne kui temma omma proua ja lastega, Runo ja omma teiste saatjatega ärraläks, teggi ta weel keige rahwale sel orgos ühhe sure sõmaaja. Se mölder ja need sõepõlletajad istusid ritterite ja nende tendrittega seggaminne, ja se näggi siis kül laua ümber wägga kirjo wälja. Pärrast söfi andis krahw omma küllalistele ja erraniste möldrile rohked kingitust. Marta jäi krahwi proua jure tenima. Bridolini emma, wenna ja õe eest murretses krahw ka weel isseärranis. Sõepõlletajatte lastele ütles

temma: Teile armsad lapsed, tahhan ma mällestusfeks, et minno ea proua ni ea rahwa ulgas ellas, ühte koli seada. Igga aasta lihhawette peab lastele igga karwalisi wärwituid munna wälja jäggatud sama. "Ja minna, ütles se ea krahwi proua, tahhan sedda pruki ommas foggona krahwi riikis seada, ja ka seal omma ärrapeasemisse mällestusfeks igga aasta lihhahawete wärwituid munne lastele jäggada." Se sündis ka ni. Need munnad kutsuti lihhawete munnad ja se illos pruuf laggones aega möda ülle se foggona maa, ni et pärrast ka meie male ullatas.

Need rahwas teiste kohtades, kes sedda pruki järrele teggid, ütlesid: "Selle ea proua ärrapeaseminne sealt orrost ja selle saksa tendri peaseminne aukust ja surma küsist, ei pudu meile mitte ni liggi, et sedda mällestust igga aasta pühhitseda. Selle pärrast peawad meie lapsed ühte suremad, kallimad ärrapeasemist meele tulletama, mis meile wägga liggi pudub — selle pattust, äddast ja surmast ärrapeastmisse eest, Selle läbbi kes surmast üllestõusis. Se lihhawete pühha on se õige ärrapeastmisse pühha. Ja se rööm mis meie siis lastele teme, on otse meie õnnis, teggija meele järrele. Se arm mis sured ja piisfiksed õnnistab, on jo Temma pühha

õppetusse pohhi, ja se selgem tunnistusse
märk kes Tedda töes orjavad. Ja se prut,
lastele munne kinkida, võib ka wannemattete
ja teise innimestele üks kallis mällestus Jum-
malikko Jõsa armust rahwa wasto, ja ni
kui kihla and Temma trui Jõsa süddamest
olla. Eest se su kes ial ei walletand, on
ise sedda üttelnud: Kus on teie ulkas üks
issa, kes omma poiale, kes temma käest üht
munna pallub, ühte korpioni peaks andma?
Kui teie nüüd omma lastele ead anded mõis-
tate anda, kui palju ennam saab se taewane
Jõsa nendele, kes Tedda selle pärrast pallu-
wad, sedda teige parremad andi — sedda
eäd waimo andma?

